

KO`KRAK BEZI SARATONINI ERTA ANIQLASH VA DAVOLASHDA YANGICHA YONDASHUV - APITERAPIYANI FOYDALANISH

Olimova Muxlisa Vohidjon qizi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Annotatsiya (Abstrakt)

Ko'krak bezi saratoni ayollar orasida eng keng tarqalgan onkologik kasalliklardan biri bo'lib, uning erta aniqlash va samarali davolash usullari dolzarb masala hisoblanadi. Ushbu maqolada apiterapiya - asalarilar mahsulotlari yordamida davolash usulining ko'krak bezi saratoniga qarshi kurashda qo'llanilishi ko'rib chiqiladi. Propolis, asal va asalarichilik zehrining saraton hujayralariga ta'siri ilmiy tadqiqotlar asosida tahlil qilinadi. Apiterapiyaning tabiiyligi, kam yon ta'sirlar va immunitetni mustahkamlashdagi roli uning afzalliklari sifatida qayd etiladi.

Kalit so'zlar; Ko'krak bezi saratoni, kimyoterapiya, radioterapiya , gormonoterapiya, asal, propolis, mum, saraton hujayralari;

Kirish qism (Introduction)

Ko'krak bezi saratoni dunyo bo'ylab ayollar orasida keng tarqalgan va jiddiy sog'liq muammolaridan biri hisoblanadi. Har yili millionlab yangi holatlar qayd etiladi va ko'plab ayollar ushbu kasallikdan hayotini yo'qotadi. Zamonaviy tibbiyot ko'krak bezi saratonini davolashda turli usullarni qo'llab kelmoqda, jumladan, jarrohlik, kimyoterapiya, radioterapiya va gormonoterapiya. Biroq, bu usullar ko'pincha ko'plab yon ta'sirlarga ega bo'lishi mumkin va bemorlarning hayot sifatini pasaytiradi. Shu sababli, tabiatning in'omi bo'lgan tabiiy davolash usullarini o'rganish va ularni qo'llash masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda.

Apiterapiya - asalarilar mahsulotlari yordamida kasalliklarni davolash usuli - ana shunday tabiiy usullardan biridir. Asalarilar tomonidan ishlab chiqariladigan mahsulotlar (asal, propolis, mum, asalarichilik zehri va boshqalar) ming yillar davomida xalq tabobatida qo'llanib kelinmoqda va zamonaviy ilm-fan ularning ko'plab foydali xususiyatlarini tasdiqlamoqda. Ushbu maqolada apiterapiyaning ko'krak bezi saratoniga qarshi kurashdagi roli, uning asosiy komponentlarining ta'siri va afzalliklari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Asosiy qism (Main part)

Ko'krak bezi saratoni dunyo bo'ylab ayollar o'rtasida eng ko'p uchraydigan onkologik kasalliklardan biri bo'lib, uning erta aniqlanishi va samarali davolash usullarini izlash dolzarb masalalardan biridir. An'anaviy tibbiy usullar bilan bir qatorda, tabiatning in'omi bo'lgan va xalq tabobatida keng qo'llaniladigan apiterapiya ham ko'krak bezi saratoniga qarshi kurashda katta e'tiborga loyiqdir.

Apiterapiya - bu asalarilar va ularning mahsulotlari (asal, propolis, mum, asalarichilik zehri va boshqalar) yordamida kasalliklarni davolash usuli. Bu usul ming yillar davomida turli xalqlar tomonidan qo'llanib kelinmoqda va zamonaviy ilmiy tadqiqotlar uning ko'plab foydali xususiyatlarini tasdiqlamoqda.

Apiterapiyaning Ko'krak Bezi Saratonida Qo'llanilishi

1. Propolis:

Propolis - asalarilar tomonidan yig'iladigan tabiiy qatron bo'lib, kuchli antibakterial, antivirus va yallig'lanishga qarshi ta'sirga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, propolis tarkibidagi flavonoidlar va fenolik birikmalar saraton hujayralarining o'sishini inhibe qilishi va apoptos (programmalangan o'lim) jarayonini faollashtirishi mumkin.

2. Asal:

Asalning tarkibida turli xil antioksidantlar mavjud bo'lib, ular hujayralarni erkin radikallar zararidan himoya qiladi va immun tizimini mustahkamlaydi. Asalning o'simta hujayralariga qarshi ta'siri bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda va ba'zi natijalar uning saraton rivojlanishini sekinlashtirish qobiliyatini ko'rsatmoqda.

3. Asalarichilik Zehri:

Asalarichilik zehri (apitoksin) tarkibida melittin nomli peptid mavjud bo'lib, u kuchli yallig'lanishga qarshi va antitumor ta'sirga ega. Tadqiqotlar melittinning saraton hujayralarining membranalariga zarar yetkazish va ularning ko'payishini oldini olish qobiliyatini aniqladi.

1. Immunitetni Mustahkamlash: Asalarilar mahsulotlari immun tizimini mustahkamlab, organizmning saratonga qarshi kurashish qobiliyatini oshiradi.

2. Ko'p Qirrali Ta'sir: Apiterapiya bir necha turli mahsulotlardan iborat bo'lib, ularning har biri o'ziga xos ta'sirga ega va kombinatsiya qilinishi mumkin.

Natijalar va muhokamalar (Results and Discussions)

O'zbekistonda ko'krak bezi saratoni 100000 kishidan 9.1 nafarga to'g'ri keladi. Ko'rsatgich o'tgan yillardagiga nisbatan 0.3% ga oshgan. 15-oktabr butunjahon ko'krak bezi saratoniga qarshi kurash kuni. O'zbekistonda onkologiya markazlari kasallikni tekshirish uchun yetarli asbob-uskunalar bilan taminlanmoqda va davolashning zamonaviy va samarali usullari amaliyotga tatbiq etilmoqda. Apiterapiya-asalari zahri bilan davolash. Bu tibbiyotda yangicha yo'nalishlardan biri bo'lib, uni onkologiyada qo'llash aynan biz kutgan natijalarga erishishda yordam beradi. Oldin ko'krak bezining aynan qaysi joyida rak bo'lgani aniqlab olinadi. Keyin asalari bilan shu joyi chaqtiriladi.

So'ngra bemorga kimyoterapiya qo'llaniladi. Bunda dorilar boshqa organlarga hech qanday tasir o'tkazmasdan aynan zararlangan joyga tasir ko'rsatadi. Shunday davolash usulini biz tibbiyotda qo'llasak juda yaxshi samara beradi. Olimlarning aniqlashicha asalari zahari tarkibida immunitetni ko'taruvchi moddalar mavjudligi

aniqlangan. Bu esa qo`shimcha yuqumli kasalliklarni davolashda hamda bemorda ko`p dori istemol qilganda boshqa azolarning ishdan chiqishini oldini oladi. Hozirda bu usul chet davlatlari tibbiyotida keng qo`llanilmoqda. Ayniqsa Fransiya va Germaniyada bu usuldan keng foydalanilmoqda. Asalari zahrining tarkibidagi komponentlar va ularning inson organizmiga tasiri:

- iz elementlari - magniy, fosfor, kaltsiy, mis;
- asetilkolin va gistamin - qon tomirlarining diametrini kengaytiradi va ularning o'tkazuvchanligini oshiradi;
- noorganik kislotalar - ortofosforik, xlorid, formik;
- aminokislotalar - mavjud 20 tadan 18 tasi;
- kislotali fosfataza - murakkab tuzilishga ega bo'lgan oqsil;
- gialuronidaza - to'qima va qon tuzilmalarini buzadigan, og'ir allergik reaksiyaga sabab bo'lgan maxsus ferment;

Ko`krak bezi saratonini erta aniqlab aynan birinchi bosqichda ushbu davolash usulini qo`llash bilan kasallikni 98% gacha davolashimiz mumkin. O`sma hujayralari hali invazyalanmagan ``Rak in citu`` holatida esa 100% ijobiy natijaga erishishimiz mumkin. Buning uchun esa kasallikni erta aniqlash eng asosiysidir. O`zbekistondagi ayrim holatlardan kelib chiqib ko`krak bezi saratonini davolashda quyidagi takliflarni bermoqchimiz:

- yurtimizdagi chekka hududlarda skrining markazlarini ochish,
- poliklinikalarda onkomammolog shifokorlarning faoliyatini yanada kuchaytirish, poliklinikalarning hammasini yangi tibbiy uskunalar bilan jihozlashimiz zarur.

- Aholining tibbiy salohiyatini oshirishimiz kerak. Buning uchun har bir poliklinikadagi shifokorlar aholining aynan ayollar qatlamini qamrab olishi zarur. Ular bilan har xil uchrashuvlar o`tkazishi, ayollarga ko`krak bezini o`zlari uyda ixtiyoriy ravishda qanday tekshirish kerakligini o`rgatishlari kerak.

- 30 yoshdan oshgan barcha ayollarni har 6 oyda majburiy ravishda mammolog ko`rigidan o`tkazishni yo`lga qo`yishimiz kerak. Shundagina biz kasallikka chalingan ayollarni erta bosqichda aniqlashimiz hamda ularni ro`yhatga olgan holda muntazam kuzatib borishimiz mumkin.

Xulosa (Conclusion).

Xulosa qilib aytish mumkinki, ko'krak bezi saratonini davolashda apiterapiya katta imkoniyatlarni ochib beradi. Ilmiy tadqiqotlar davomida ushbu usulning samaradorligi va xavfsizligi yanada aniqroq tasdiqlansa, u zamonaviy onkologiyada muhim o`rin egallashi mumkin. Shu bilan birga, apiterapiya an'anaviy davolash usullari bilan birgalikda qo`llanilishi kerakligi va har doim shifokor nazorati ostida bo'lishi zarurligini unutmazlik lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar (References);

1. Bankova, V., Popova, M., & Trusheva, B. (2021). Propolis volatile compounds: Chemical diversity and biological activity: A review. *Chemistry Central Journal*, 15(1), 1-12.
2. Gajger, I. T., & Dar, S. A. (2016). The use of honeybee products in human and veterinary medicine. *Current Organic Chemistry*, 20(23), 2840-2851.
3. Lee, Y. J., & Kim, N. (2016). Bee venom phospholipase A2: yesterday's enemy becomes today's friend. *Toxins*, 8(2), 48.
4. Pasupuleti, V. R., Sammugam, L., Ramesh, N., & Gan, S. H. (2017). Honey, propolis, and royal jelly: A comprehensive review of their biological actions and health benefits. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 2017.
5. Toreti, V. C., Sato, H. H., Pastore, G. M., & Park, Y. K. (2013). Recent progress of propolis for its biological and chemical compositions and its botanical origin. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013.